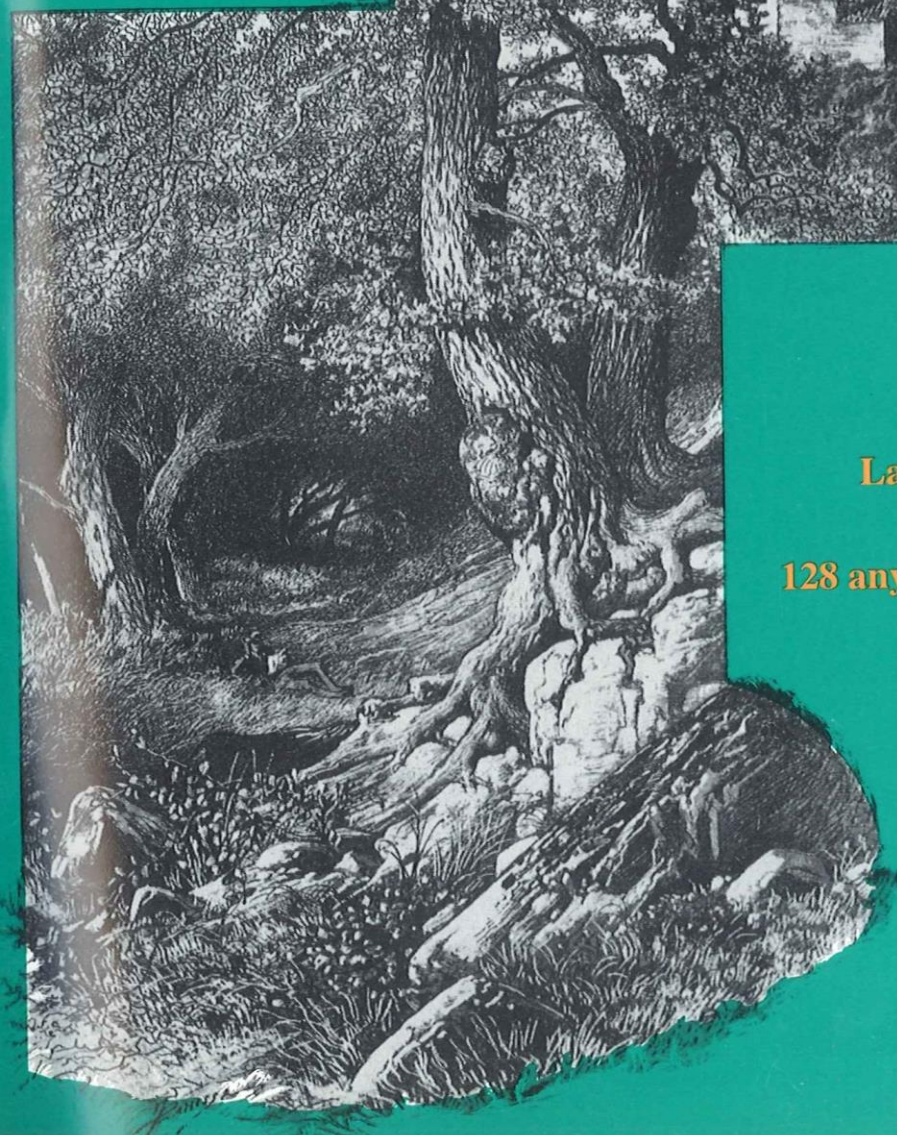

Núm. 4

octubre / desembre 1995

analecto

D'HISTÒRIA GARRIGUENCA

La premsa periòdica de la Garriga

128 anys fent de mestres: els Casanovas

Salvador Dachs i Pous,
aproximació a la seva biografia

La música a la Garriga

Els Blancafort del carrer
o de plaça

SUMARI

1 Editorial

INVESTIGACIÓ

2 Un model de premsa local. La Garriga 1914-1995

Silvia Vilarrasa i Andreu

10 La saga dels Casanovas. 128 anys fent de mestres a la Garriga

Pere Muñiz i Méndez

16 Salvador Dachs. Aproximació a la seva biografia

Joan Garriga i Andreu

19 La tradició musical a la Garriga (I)

Martí Sunyol i Genís

GENEALOGIA

21 Els Blancafort del carrer o de plaça

Joan Hernandes i Oliveres

PORTADA:

L'Església de la Doma vista des del torrent del mateix nom.
Dibuix de Jaume Pahissa publicat a l'*Esquella de la Torratxa* el
març de 1898, il·lustrant el poema "Bosc endins" de C. Gumà.

EDITORIAL

Ja hem acabat un any, "un any de Centre d'Estudis Històrics Garriguenc", al llarg del qual ens hem anat bregant en les diferents tasques que il·lusionadament vam encetar. Aquesta **ANALECTA D'HISTÒRIA GARRIGUENCA** n'és la mostra més palpable. En els tres números anteriors s'hi han publicat articles força remarcables sobre diferents episodis de la nostra història, de la més antiga a la més recent. En aquest número 4, com veureu, també hi ha diversos treballs, amb uns continguts inèdits, que palesen les àmplies possibilitats que té la recerca històrica en l'àmbit del nostre poble.

Hom queda sorprès en saber que són 28 les publicacions periòdiques publicades a la Garriga en el que portem de segle; o que al llarg de 128 anys, des de principis del segle XIX fins a 1933, l'escola de nois va ser regentada per la mateixa família de mestres, els Casanovas; o en conèixer el paper de Salvador Dachs com a membre fundador de la Cambra Agrària del Vallès. Altres articles d'aquest número fan referència a la notable tradició musical garriguenca o -continuant amb la sèrie "**Genealogia**" que tan bona acollida té entre els nostres lectors- a la família Blancafort del Carrer o de Plaça.

Quan a les altres activitats del **CEHG**, cal dir que ja tenim alguns envans a terra i hem vist l'escala -fins ara amagada- que comunicarà la sagristia de l'església de la Doma amb les primeres sales del futur Museu de la Domeria...

Finalment, pel que fa al funcionament intern del **CEHG**, del qual aquesta revista n'és l'òrgan d'expressió, cal dir que l'any 1996 s'ha obert amb la constitució de la nova Junta Directiva i l'ampliació, paral·lelament, del Consell de Redacció d'Analecta. Aquest darrer canvi el veureu reflectit en el proper número de la revista.

¹ Totes les publicacions consultades són de l'Arxiu Hemeroteca Saraueta llevat d' *Unió* a Fundació Maurí.

també en molts casos resulta un xic complicat -a causa del recurs de l'ús dels pseudònims- reconèixer els veritables protagonistes. Les suspensions, corrents al llarg de la història de la premsa, no ho són molt en el cas de la Garriga -a excepció del Full Parroquial-, però sí s'han observat interrupcions en la periodicitat de part de la nostra premsa. Interrupcions de les quals, en la majoria dels casos, en desconeixem la causa.

Els anys de la Mancomunitat

El naixement de la premsa garriguenca es produeix de forma paral·lela al de la Mancomunitat catalana, amb **El Xàfec** com a primera publicació al nostre poble. D'orientació esquerrana, **El Xàfec** publicà 39 números del 5 d'abril de 1914 al 2 d'abril de 1916, amb una periodicitat bimensual o mensual, que es decidia en funció del volum d'activitat a la Garriga. Mantingué (a excepció del primer exemplar, més petit) durant tota la seva existència la mateixa mida, 2 pàgines i un tiratge que oscil·lava entre els 100-150 exemplars; canvià d'impremta en tres ocasions. Tingué algunes seccions més o menys regulars.

El seu naixement vingué motivat pel desig dels seus promotors de lluitar contra la perversió de la vida local a què s'havia arribat a causa, segons el seu parer, del manteniment d'un règim de cacic per part d'una de les grans famílies de la Garriga, els Blancafort. Aquest objectiu devia ser també la conseqüència de la seva interrupció, tot i que aquesta s'intentà amagar sota la forma d'una querella interposada per una "conciudadana ofesa": La realitat, però, és que s'utilitzà com a excusa per part d'aquells que no combregaven amb la seva opció política.

El Xàfec tractava únicament temes de caire local, gairebé sempre amb un humor molt àcid. centrà gran part de les seves manifestacions a fer un seguiment de la figura de l'alcalde Josep Dalmau, i també dels membres del consistori municipal, mostrant-se en desacord amb la gestió de l'Ajuntament. El refús a aquests venia provocat per la forma en que havien accedit als càrrecs, i per la seva vinculació (efecte satèl·lit) a la classe de cacics del poble, encapçalada per la família Blancafort, objecte també de les burles de la publicació. També informava sobre urbanisme, les festes locals -algunes d'elles de beneficència-, els problemes en l'infraestructura de serveis, etc. Molts dels seus articles, però, es dedicaven a rebatre les acusacions de què la publicació era objecte.

També d'aquest segon decenni del segle XX data l'aparició de la "**Fulla Dominical**", la primera notícia de la qual data del gener de 1917, i a la qual li suposem una periodicitat setmanal, interrompuda amb l'inici del conflicte civil, i continuada després de la guerra sota el nom de "**Hoja Diocesana**". Es presentava amb un full doblegat, en la darrera octaveta del qual s'hi incloïa la informació de la parròquia garriguenca. L'edició i impressió d'aquest darrer apartat corria a càrrec de la pròpia parròquia, així com la resta ho era de l'Associació d'Eclesiàstics per a l'Apostolat Popular. Informava sobre les misses, naixements, defuncions i casaments.

El bienni 1921-1922 compta amb **La Dona de Sa Casa**, d'orientació conservadora, que coneixem gràcies a la "Història de la Garriga" de Josep Maurí, ja que fins al moment no n'hem localitzat cap exemplar. Se n'editaren quatre números: l'abril i octubre de 1921, i el març i novembre de 1922; també desconeixem el motiu del seu cessament. Sabem que mantingué 8 pàgines en els quatre números, i que va tenir una periodicitat irregular de 5, 6 i 8 mesos. L'esmentada publicació fou possible gràcies a la iniciativa dels esposos Wynn, que dirigiren **La Dona de Sa Casa** a les mestresses de la llar, tot adreçant-los consells de cara a la bona gestió de

FROM: 15 cts. - Sent els diables = La Garriga, 20 de març del 1937 = Any I - Núm.

Salutació

[illegible]

PARTO FECUNDO DEL CAPITALISMO

Entre acilina y acilina, y a los acordes del con-
internacional, empujado con sangre y sudor del parto,
han llegado a un acuerdo en la ciudad de Londres,
los representantes del capitalismo para que el día 13

El Sr. **Francisco Pineda** expresa su deseo de que el Gobierno de la Nación se preocupe de la situación de los campesinos que viven en las zonas de frontera y que se les otorgue el mismo trato que a los que viven en las zonas de interior. El Sr. **Francisco Pineda** expresa su deseo de que el Gobierno de la Nación se preocupe de la situación de los campesinos que viven en las zonas de frontera y que se les otorgue el mismo trato que a los que viven en las zonas de interior.

THE FOLLOWING INFORMATION RELATES TO THE COMPANY'S FINANCIAL STATEMENTS FOR THE YEAR ENDED 31 DECEMBER 2014:

De la República i la Guerra Civil

De la República i la Guerra Civil

El trienni 1933-1936 és ocupat per la primera de les publicacions, que edità 82 números del 26 de febrer de 1933 al 12 de juliol de 1936, i que es veié interrompuda a conseqüència de l'esclat del conflicte civil. Edità també un exemplar fora de numeració, de més reduïdes dimensions i en commemoració d'un congrés feijocista. Inicialment de 4 pàgines, passà a 6 en el primer canvi d'impremta (n'arribà a tenir tres), mantenint sempre les mateixes mides, una periodicitat bimensual i un tiratge que oscil·lava entre els 150-200 exemplars. Comptà amb un servei de subscripció des del primer número.

L'objectiu d'aquesta publicació no era altre que el d'esdevenir agent dinamitzador de la vida cultural del municipi, i n'és una bona prova el fet que gran part dels seus continguts es destinaven a la difusió de les activitats culturals. El Congost també feia un seguiment del conjunt de la vida local, si bé cal precisar que, referent al món de la política, aquest era mínim. Tenia seccions fixes i d'altres més irregulars, dependents de les aportacions dels diversos col·laboradors de la publicació. Tot i tractar bàsicament la realitat local, també feia algunes "connexions" - a través de les editorials o els articles d'opinió- amb l'esdevenir de la República, tant a nivell nacional com estatal. En alguns números es reproduïen articles de periòdics barcelonins de contingut polític, i incloïa articles d'opinió, d'història, literatura, esports, de les activitats de la parròquia, etc. La publicació, a banda de tot això, apareix també com a òrgan d'expressió del grup local de la Federació de Joves Cristians de Catalunya: l'àmplia cobertura que donà a les activitats d'aquest, ens ha permès reconstruir la història del fejocisme garriguenc, i la seva vinculació a l'organització comarcal i nacional. El fet que El Congost no tingués excessius problemes amb les autoritats durant la seva existència ens ve a demostrar el fet que, a Catalunya i durant aquests anys de la República, l'actitud de la jerarquia eclesiàstica catalana envers el règim afavorí (en la majoria dels casos) un clima de relativa "bona convivència".

La següent publicació del període republicà, ja en temps de guerra, fou **Unió**. Amb una periodicitat setmanal, edità 10 números entre el 20 de març i el 29 de maig de 1937, tots a la mateixa impremta. Ja que la col·lecció consultada és una còpia de l'original, no podem precisar amb exactitud les pàgines que tenia (potser 3 o 4); tampoc no sabem si tenia servei de subscripció. Va ser una publicació bilingüe, si bé la preeminència del castellà sobre el català hi és evident. El seu contingut és clarament polític, destinant els seus articles al conjunt de la classe treballadora la qual, segons la publicació, era l'únic agent que podia salvar el país i la República de l'amenaça dels sollevats. Dedica també alguns espais a la informació local sempre (però) des d'un punt de vista polític. La composició de les seccions segueix el mateix comportament que El Congost. Entre els seus missatges ideològics destaquen la seva crítica als ociosos i les classes benestants, els missatges de conducta (moral, política,...) als obrers, el seu marcat antiestatisme i la importància que donaven al foment de l'educació i la cultura. També porta a terme el seguiment de les activitats del Front Popular Antifeixista de la Garriga, dóna notícies sobre l'evolució del conflicte civil, i denuncia a aquells que col·laboren o es mostren afins als militars sollevats. Aborda, per últim, els problemes d'abastiment i acolliment de refugiats.

típics dels temps que es vivien.

Sota el règim franquista

Els anys de franquisme donen lloc al naixement de 6 publicacions, algunes d'elles ben impregnades de la ideologia del Movimiento, que no sobreviuran més enllà dels anys de durada d'aquest. Algunes no es lliuraran de patir suspensions o intermitències, a més d'un control constant. La majoria utilitzaren (a conseqüència dels temps que corrien) la llengua castellana, si bé algunes publicacions se les van empecar per a poder inserir, d'una forma o altra, el català en les seves planes.

La primera d'aquestes publicacions, **Hoja Diocesana**, esdevé hereva de la "Fulla Dominical" dels anys anteriors al conflicte bèl·lic: la col·lecció consultada s'inicia el segon diumenge d'abril de 1939 i s'acaba el 27 de desembre de 1942, amb una sèrie de 194 números -tots ells de 4 pàgines-, i una periodicitat setmanal. De moment desconeixem si va anar més enllà en la seva cronologia. Mantingué sempre les mateixes mides, la seva distribució, es feia durant la missa i a amb un preu mòdic. Segueix el mateix comportament d'edició i continguts que la seva antecessora.

El mateix 1939 s'inicia també la publicació de la **Hoja de Acción Católica**, coneguda popularment com a "Hoja" o "Full", i que arriba a tenir noms diferents fins a la seva desaparició, el 1977, després d'haver publicat un total de 459 números. Varia en mides i periodicitat; respecte a aquesta, es mou entre la mensualitat i la bimensualitat, patint una interrupció de 7 mesos (1947-1948), algunes interrupcions mensuals i dues suspensions el 1972. En cap cas, però, interromp la seva numeració, a diferència de la Hoja Diocesana, que tornava a començar-la a principis de cada any. Els anys 1984-1985 s'intentà editar una publicació semblant, la qual creiem no tingué continuïtat. Els continguts del Full, així com el seu missatge, disminueixen en intensitat al llarg dels decennis, observant-se una progressiva obertura. Inicialment s'hi observa un major pes i control del règim; control que cada cop esdevé més lax. Igual que en El Congost, Josep Maurí hi té una importància cabdal, i és gràcies a ell que la publicació aconsegueix inserir alguns textos en català, i mantenir un mínim coneixement sobre la història catalana. En certa forma, i salvant les diferències històriques, el Full intenta, en les primeres dècades, convertir-se en l'hereu del Congost, ja que -fins a cert punt- en copia l'estructuració. Inclou informació sobre l'activitat local, articles literaris i històrics, també de contingut religiós, etc. En els anys posteriors a la victòria franquista s'hi observa un alt contingut de missatges ideològics del Movimiento, reduint-se'n la proporció amb el pas dels anys, a mesura que hi augmenta la presència d'articles en català.

En la dècada dels anys quaranta trobem dues publicacions més. La primera d'elles s'anomena **Imperio**, amb el subtítol **Organo del Frente de Juventudes de la Garriga**. Imperio només publicà dos números, el primer d'ells el gener de 1941; desconeixem la datació del segon, i el perquè no tingué continuïtat. És una publicació a la que no hem pogut accedir, i és possible que no se'n conservin exemplars.

La següent publicació d'aquesta dècada és **Conquistar**, amb el subtítol de **Portavoz de la Centúria Jaime I, de las Falanges Juveniles de Franco de la Garriga**. La col·lecció utilitzada no permet determinar amb exactitud la seva cronologia: El núm. 1 porta data de l'1 de març de 1945, i segons un exemplar fotocopiat trobat recentment, sembla ser que encara seguia editant-se el 1955. La col·lecció consultada inclou 31 números, 2 dels quals són dobles, per dos mesos. La

periodicitat de *Conquistar* -que arriba a presentar 6 models diferents- és del tot irregular, per no dir inestable, i desconexem a quins motius obeïa. També són del tot inestables les seves mides i la seva impressió: Respecte aquesta, alternà el ciclostil amb la impressió en una impremta professional. En el cas del ciclostil, la presentació és del tot pèssima. Hem de dir també que tampoc la seva paginació és fixa, ja que oscil·la entre els 2 i els 8 fulles.

Del 1952 al 1954 es publica *La Garriga. Perfiles y Vibraciones Locales*. La col·lecció, de 30 números, s'inicia el juliol de 1952, editant-se el darrer exemplar el juliol del 1954; manté en tots els números el mateix format. No pateix cap interrupció, però sí varia la seva periodicitat, passant de bimensual a mensual, o deixant de publicar-se algun mes sense interrompre, però, la numeració.

Durant la segona meitat dels anys 50, i més concretament el 1958, comença a publicar-se l'anomenat *Boletín de Información Local*. És també una producció del Movimiento que, de forma periòdica, edita números especials a finals d'any, sota el títol *Sindicatos*. Dóna notícies sobre l'organització i activitats del grup local i, en alguns exemplars, s'hi inclou un full de programa d'activitats, independentment a les que ja s'expliciten en el butlletí. La col·lecció consultada es perllonga fins el 1970, amb 2 exemplars de *Sindicatos*. Encara no s'ha pogut aclarir si tingué més continuïtat, o també si hi hagueren més números especials.

Temps actuals

Després d'aquest butlletí, i recordant que moltes de les publicacions nascudes durant el franquisme es mantenen fins a finals dels anys 70, no neixen noves publicacions fins l'entrada de la democràcia, i més concretament fins el 1978. És a partir d'aquesta data que hi ha un major volum de premsa local -hem arribat a comptabilitzar un total de 17 publicacions-, si bé a mesura que ens anem acostant al 1995 aquestes s'han de considerar -en alguns casos- com a publicacions específiques d'institucions o d'altres col·lectius, més que no pas com a publicacions d'informació general.

El Pou. Revista amb Safareig, editada durant el trienni 1978-1981, és la primera producció de l'estrenada democràcia. Un primer element que sorprèn d'aquesta revista, és el fet que alguns dels seus exemplars no estan numerats, ni tampoc datats, fet que ens priva d'establir-ne una cronologia i periodicitat (que suposem mensual) completes. També voldríem destacar el fet que, en la numeració, els exemplars inicials -els 3 o 4 primers, -no la tenen i que, al cap d'uns números, aquesta s'inicia com si els anteriors no haguessin existit. Manté el mateix format en tots els exemplars però no la paginació, que oscil·la entre les 8 i les 10 pàgines, tenint-ne el darrer 12. Va tenir servei de subscripció, però de moment no sabem a partir de quin número. *El Pou* reflecteix de forma clara la situació creada amb el retorn a la democràcia; és, des de l'època de la República, la primera publicació en utilitzar el català com a llengua pròpia. Dedicava les seves planes al tractament, en clau d'humor -però mol allunyat de la sàtira àcida de *El Xàfec*- de l'actualitat de la política local amb la notícia, per exemple, de l'elecció del primer Ajuntament democràtic després de la fi del règim. També inclou articles d'opinió i d'altres informacions sobre l'actualitat del municipi.

També el 1978 inicien la seva edició la *Guia l'Esplai* i *Els Tremolencs*; la primera d'elles es perllongaria fins el 1982, i la segona fins al 1984: La *Guia l'Esplai* pot considerar-se com a precursora de l'actual "Aquí"; el seu subtítol -*Butlletí d'Actes Culturals i Esportius de la Garriga*- n'és una bona mostra, ja que ens dona peu a establir una similitud en els continguts. La col·lecció d'aquesta consta de 29 números, d'una periodicitat generalment mensual, editats entre el

desembre de 1978 i el de 1982. Amb un tiratge de 2500 exemplars, mantingué en tots els números 8 pàgines i el mateix format, i fou de distribució gratuïta. Al seu torn, **Els Tremolencs** va ser una publicació interna, bàsicament de caire pedagògic, del desaparegut centre privat d'ensenyança ALPE.

De Els Tremolencs passem a **La Veu de la Garriga**, de la qual se'n van editar 19 números, d'octubre de 1979 a novembre de 1982. Si la col·lecció consultada és completa, s'han observat errors en la numeració dels exemplars: del nº1 al 4 aquesta és correcta, així com la corresponent datació. Tot seguit, hi ha 2 exemplars especials sense numerar, reprenent-se després la numeració en 3 exemplars -números 6.7 i 8. A partir d'aquí hi ha 7 exemplars més sense numerar, i si ho estan els darrers. La irregularitat també es repeteix en la qüestió del format de la publicació. Pel que fa als seus continguts, La Veu... neix amb l'objectiu de ser -com diu el subtítol- un òrgan d'informació general del municipi. Es manté en la línia de publicacions anteriors, com per exemple El Congost o El Pou.

L'elecció del primer Ajuntament de l'etapa democràtica també suposa el naixement del **Butlletí d'Informació Municipal**, amb dues èpoques diferenciades per la formació política que lidera el consistori municipal: De 1979 a 1987, i de 1989 fins l'actualitat. La primera època, amb Núria Albó i el PSC a l'alcaldia; la segona, amb Alfred Vilar i CiU. El Butlletí... té, en ambdues èpoques, una periodicitat i paginació irregulars, però la funció d'aquest determina el que, pel que fa als seus continguts, es segueix sempre el mateix comportament en la selecció de la temàtica a tractar. El Butlletí informa sobre les activitats que porta a terme el consistori -incloses les sessions de plens-, alguns dels actes celebrats durant els mesos que van d'un número al següent, les millores urbanístiques i d'equipaments que s'estan portant a terme...és a dir, del dia a dia de la població.

Als anys 80, proliferen les publicacions internes dels centres docents: La primera d'elles apareix tot just iniciada la dècada, sota el nom **Can Violí 2000**. Can Violí va ser una publicació interna de l'Institut Manuel Blancafort. Començà a publicar-se el 1980 i es mantingué durant 4 anys, més enllà dels quals no n'hem pogut aconseguir cap exemplar. No tenia cap mena de periodicitat determinada, ni tampoc una paginació regular. Moltes vegades la seva edició coincidí amb les Setmanes Culturals, i segurament fou concebuda com a plataforma on poguessin col·laborar alumnat i professorat fora del quotidià sistema docent. En la mateixa línia se situen **Picalletres** -de l'escola Sant Lluís Gonçaga- i **Tagamanent** de l'escola pública del mateix nom- totes elles nascudes a la dècada dels anys 80.

Els primers anys d'Ajuntament democràtic també veuran l'aparició d'òrgans interns de les diferents formacions polítiques. Del juliol de 1983 a l'abril de 1984 es publica **Des d'Ara**, a càrrec de la secció local de CiU, amb un format de 4 pàgines i una periodicitat trimestral. També tenim notícies de l'edició d'una publicació similar en el cas del grup local d'ERC almenys des de 1992, però fins al moment no n'hem pogut determinar més que la seva existència, ja que sols comptem amb un exemplar. Pel que fa a la resta de formacions polítiques presents al nostre poble, no sabem si també tenen publicacions d'òrgan intern.

D'aquests òrgans d'expressió passem a la revista **Hacs**, publicació de Contrapunt. L'esmentada revista edità 5 números mantenint sempre el mateix format però no la mateixa paginació. Hacs neix com una publicació l'objectiu de la qual no és altre que el de la difusió d'articles d'opinió i investigació de diversos camps de la cultura, i més específicament sobre el camp de les lletres.

El 1993 neixen el **Butlletí Informatiu de la Doma** i el setmanal **Aquí**. Del Butlletí de la Doma només se n'ha editat un número, que data dels mesos de gener i

la muntanyeta

c.p. puiggraciós
desembre 86

n.1

febrer de 1993, i no sabem si pensa continuar-se. Per la seva banda, Aquí es va publicar. En la línia de la Guia de l'Esplai Aquí ha vingut a omplir un buit informatiu en el nostre poble, ja que a través de les seves planes són moltes les institucions i persones que tenen l'oportunitat de donar a conèixer les seves activitats. Ha esdevingut, ni que sigui de forma mínima, una plataforma de presentació global de les activitats que es porten a terme a la Garriga.

El darrer dels naixements, aquest mateix 1995, ha estat el de la publicació a través de la qual es dona a conèixer aquest article, una publicació destinada a difondre articles d'investigació sobre els diversos camps de la història garriguenca. El seu nom, **Analecta d'Història Garriguenca**. És d'esperar -pel cas que ens ocupa- que despertí l'interès dels garriguencs, els únics que poden assegurar-ne la continuïtat.

A manera de conclusió d'aquest primer informe global sobre la premsa garriguenca, esmentarem dues publicacions que, per un motiu o altre, no hem tingut a l'abast: La primera d'elles és el **Butlletí Social** del Centre Excursionista Garriguenc del qual, al no poder consultar-ne la col·lecció completa, hem preferit més no avançar-ne conclusions. La segona publicació, sobre la qual se n'ha d'acabar de confirmar l'existència, seria un butlletí intern del club esportiu "Olímpic la Garriga".

Història de la premsa garriguenca: Una proposta d'estudi

Amb aquest article s'ha intentat portar a terme una síntesi del conjunt de publicacions que conformen la premsa garriguenca. Les bases, doncs, ja estan fixades. A partir d'aquí, és encara un llarg camí el que ens resta per recórrer abans no se'n pugui presentar una història completa. Primer de tot, s'ha de continuar l'anàlisi de totes les publicacions, ja que són moltes, i també molts els exemplars a consultar. En aquest sentit, i consultades ja les principals històries de la premsa catalana, també alguns estudis locals, s'ha establert una fitxa de cada publicació, on s'hi inclouen totes les dades localitzades d'aquesta. Una fitxa que, en alguns casos, restarà incompleta per manca de dades; una fitxa que, després dels aspectes descriptius, n'elaborarà una síntesi històrica. Els components d'aquesta són:

TÍTOL
TIPOLOGIA
DATA DEL PRIMER NÚM. VIST
DATA DE DARRER NÚM. VIST
MOTIU DEL CESAMENT
DIA D'APARICIÓ
PERIODICITAT
TOTAL NÚM. PUBLICATS
TIRATGE
SUSPENSIONS
PÀGINES
PREU
SERVEI DE SUBSCRIPCIÓ
LLENGUA
IMPRESSIÓ
REDACCIÓ I ADMINISTRACIÓ
DIRECTOR
REDACTORS I COL·LABORADORS
TEMÀTICA
SECCIONS HABITUALS
DESCRIPCIÓ/SÍNTESI HISTÒRICA

SETEMBRE 1993
DES D'ARA
butlletí informatiu de GIU - la Garriga n.º 2

ESTIUJANTS

La Garriga per les seves característiques geogràfiques i històriques és una zona molt rica en patrimoni i cultura. Aquesta riquesa es reflecteix en la seva història i en la seva identitat.

El poble de la Garriga té una història molt rica i variada. A través de les seves planes podem conèixer les seves activitats i les seves tradicions. Aquesta publicació té l'objectiu de donar a conèixer les seves activitats i les seves tradicions.

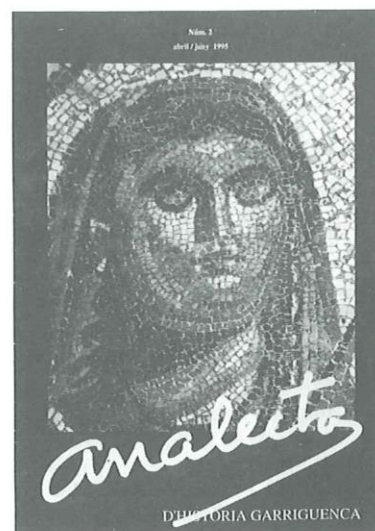
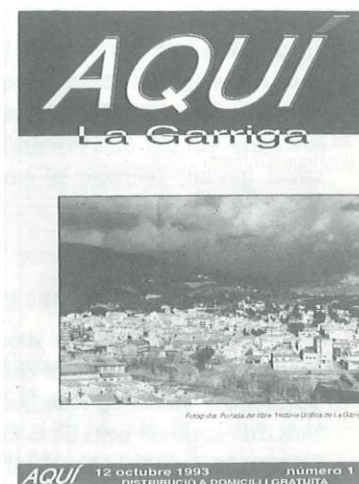
Totem, COMARQUES, del 20 de 24 d'agost, que estava en marxa i que, malgrat el clima, era la que més ens interessava. El 20 d'agost, que estava en marxa i que, malgrat el clima, era la que més ens interessava.

LLISTAT CRONOLÒGIC DE PUBLICACIONS

El Xàfec (1914-1916)
 Fulla Dominical (1917-1936)
 La Dona de Sa Casa (1921-1922)
 El Congost (1933-1936)
 Unió (1937)
 Hoja Diocesana (1939-1942)
 Hoja/Full (1939-1977)
 Imperio (1941)
 Conquistar (1945-1955)
 La Garriga. Perfiles.... (1952-1954)
 Boletín de Información Local (1958-?)
 El Pou Calent (1978-1981)
 Guia l'Esplai (1978-1982)
 Els Tremolencs (1978-1984)
 La Veu de la Garriga (1979-1982)
 Ajuntament de la Garriga. Butlletí... (1979-)
 Can Violí. 2000 (1980-?)
 La Muntanyeta (1982- ?)
 Tagamanent (¿1982-?)
 Des d'Ara (1983-1984)
 Picalletres (1986-?)
 Hacs (1988-1990)
 L'Informatiu Municipal(ERC) (1992?)
 La Doma (1993-?)
 Aquí (1993-)
 Analecta d'Història Garriguenca (1995-)

BIBLIOGRAFIA PROVISIONAL

BARBETA,Jordi .- *Prensa garriguenca fins l'any 1936*. (Inèdit)
 BENZEKRY,Albert .- *Història Gràfica de la Garriga*. La Garriga,1985.
 .- *La Garriga dia a dia*. La Garriga,1994(2 vols)
 CASASÚS,J.M^a;ROIG,Xavier .- *La premsa actual.Introducció als models de diari*
 Edicions.62(llibres a l'abast,163). - Barcelona,1981.
 GARRIGA,Joan .- *Revolta i Guerra Civil a la Garriga(Vallès Oriental).1936-1939*. L'Aixernador,Edicions Argentonines. - Argenton,1983.
 GUILLAMET,Jaume .- *La nova premsa catalana*. Edicions.62 (Llibres a l'Abast,126). - Barcelona,1975.
 .- *Història de la Premsa,la Ràdio i la Televisió a Catalunya.1641/1994*. Edicions La Campana,89. - Barcelona,1994.
 MAURÍ,Josep .- *Història de la Garriga.III.volum. La moderna vila de la Garriga / Barcelona,1954(reed.1980)*.
 MIRET,M^a.Teresa .- *La Premsa a Igualada*. Barcelona: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. - Barcelona,1983 (2 vols).
 SUBIRÀ,Joan .- *La Premsa a Granollers*. Barcelona:Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. - Barcelona,1982.
 SUNYOL,Martí .- *De la Garriga i la seva gent*. E.R.Edicions Catalanes (col·lecció de Temes Locals,16). - Sant Cugat del Vallès,1983.
 .- *La vida cultural a la Garriga(1939-1970)*. Contrapunt (Monografies,6). - Sant Cugat del Vallès,1990.

LA SAGA DELS CASANOVAS.

128 ANYS FENT DE MESTRES A LA GARRIGA

Pere Muñiz i Méndez

Tres treballs de recerca¹ sobre la història de l'ensenyament a la Garriga entre el 1.850 i 1936 ens van permetre analitzar un fenomen clarament curiós. Durant més d'un segle els nens de la Garriga, tots fins el 1.903, i els que anaven a l'ensenyament públic des de llavors, van haver de passar per les mans d'una mateixa família de mestres que es van anar succeïnt, quasi ininterrompudament, al llarg de cent vint-i-vuit anys.

Aquesta saga de pare, fill i nét són els Casanovas. Al llarg d'aquest període feren la seva missió com a mestres de l'única escola de nens i per ordre cronològic l'Isidre Casanovas, l'Antoni Casanovas i en Gener (Jenaro) Casanovas.

Situar la seva vida en el context de l'època, analitzar la seva tasca i valorar la situació de l'ensenyament a la Garriga durant aquests anys són els objectius d'aquest article.

ISIDRE CASANOVAS I CASADESÚS

És el primer mestre d'aquest període ocupant la plaça de l'escola de nens des del 1811.

La primera informació que vàrem trobar a l'arxiu municipal és un document del 5 de desembre de 1849 on diversos terratinents i pagesos rics de la Garriga signen un conveni notarial amb el mestre i acorden pagar-li una assignació de 100 lliures catalanes com a complement a la dotació fixa que, aleshores, rebia de l'Ajuntament. Aquest conveni havia de mantenir la seva validesa sempre que el municipi no arribés a pagar la totalitat del que es considerava la paga justa, que era de

200 lliures catalanes. Tot això es fa en reconeixement als molts anys de servei que, com aquest document indica són ja 38. La primera cosa que es denota d'aquell temps és que el municipi s'havia d'encarregar de pagar el mestre, i les dificultats per fer-se efectiu per part de l'Ajuntament, en la quantia deguda i al seu degut temps, el seu sou.

Així l'Isidre havia de compaginar el seu càrrec de mestre amb el de secretari municipal. L'any 1850 presenta al consistori un escrit on demana que se li accepti la dimissió com a mestre, ja que per causa de la seva avançada edat (aleshores tenia 61 anys) es veu impossibilitat de continuar desenvolupant les dues tasques. Tal com ell explica en aquest escrit, l'escola havia estat sovint desatesa, per culpa de la seva feina com a secretari: *...Apoyándome entre otras razones en los trastornos que he experimentado en la última guerra civil, ocasionados por las vejaciones que he sufrido mientras he ejercido aquel cargo, el cual me distraía de muchas horas destinadas a la enseñanza en la Escuela Elemental...*²

Respecte a les condicions en les que efectuava la seva tasca és d'esmentar que a la Garriga no existí cap local veritablement condicionat per a la pràctica docent, fins que a finals de segle es construí la nova i tant esperada escola. Fins l'any 1857 només hi va haver una única escola de nens aprofitant com a classe locals en principi pensats per a altres usos amb les dificultats i inconvenients que cal pressuposar. No es té constància de la situació exacta del local al municipi fins que comencen a aparèixer problemes degut a les males condicions del mateix, com veurem més endavant.

Un altre problema és l'elevat nombre de nens que hi estudiaven i la seva manca d'assistència sobre tot en època de forta activitat agrícola. Efectivament el caràcter pagès de la població, que feia que la immensa majoria dels seus habitants vivís del camp, causava que

¹ ESPINASA I RIFÀ, Salut; GENDRA I LLIMARGAS, Roser; MARTÍNEZ I CAMAFORTE, Andreu; PÉRIS I JEREZ, SÍLVIA: *L'ensenyament a la Garriga (1850-1880)*. Inèdit, 1987. MUÑIZ I MÉNDEZ, Pere; MARTÍNEZ I CAMAFORTE, Andreu; PÉRIS I JEREZ, SÍLVIA: *L'ensenyament a la Garriga (1881-1921)*. Inèdit, 1989. BRAVO I GALISTEO, M. Luisa; MUÑIZ I MÉNDEZ, Pere: *L'ensenyament a la Garriga (1922-1936)*. Inèdit, 1990.

² Arxiu Històric Municipal de la Garriga (AHMLG). "Correspondència any 1849. (9-12-1849)

fos normal que un elevat nombre de nens no assistís a l'escola.

Molts mestres, com l'Isidre, s'esforçaren a solucionar aquest problema, intentant fer que s'interessés en el tema l'Ajuntament per mitjà de la Junta Local d'Instrucció Primària, però el problema s'arrossegà sense solució al llarg de tot el període.

La seva delicada salut l'obligà a tornar a demanar la dimissió com a mestre el 12 d'abril de 1856. Guanyava, en el moment de dimitir, 2000 rals més 400 com a complement per la casa i 780 rals en concepte de retribucions.

En carta que demana la seva jubilació, després de 45 anys de serveis, fa una exhaustiva exposició de quins són els seus mèrits i quins els patiments que li ha ocasionat el compliment dels seus deures públics. Tal com diu havia sofert diversos "atropellos" en el transcórrer d'aquesta època que fou especialment turbulenta i agitada. Va viure diverses guerres, des de la de l'Independència, fins a diverses disputes civils, revoltes populars, com la dels Matiners, aixecaments militars i moltes altres peripècies que li van ocasionar empresonaments, desterraments i fins i tot ferides.

Pel desembre del 1859, la secció de Foment del Govern Provincial de Barcelona, demanà a l'Ajuntament que es reunissin els majors contribuents i que exposin els pros i els contres sobre aquesta sol·licitud de jubilació.

El consistori contesta demanant que es rebutgés la petició de jubilació ja que al llarg del període que havia desenvolupat els seus càrrecs de mestre i secretari "no podía atender debidamente a sus dos empleos, principalmente al de magisterio en el que dejó mucho que desear" i s'indicava, així mateix, que l'esmentat mestre havia sofert "enagenación mental" i que malgrat això se li havia mantingut la plaça perquè d'aquesta manera la pogués traspasar al seu fill Antoni que, aleshores cursava estudis de magisteri.³

Malgrat aquesta resposta negativa per part de l'Ajuntament, finalment el 20 d'octubre del 1860 el Govern Provincial acordà atorgar-li la jubilació i l'obligà a consignar una quantitat anual de mil seixanta-sis pessetes i seixanta-sis cèntims en el pressupost municipal.

Encara que l'Ajuntament finalment acceptà la resolució del Govern Civil, es troben escrits de D. Isidre Casanovas del 1860 i del 1861 reclamant aquest pagament. No existeix cap document que deixi constància que es pagués aquesta quantitat, però sí trobem l'any

1862 un acta municipal on, després d'exposar l'augment del pressupost municipal d'Instrucció Primària per la creació de l'escola de nenes (és de remarcar que fins aleshores les nenes de la Garriga no estaven escolaritzades) sol·licita l'autorització del Govern Civil per eliminar del pressupost la quantitat que rep Isidre Casanovas.⁴

ANTONI CASANOVAS I GAY

Fill de l'Isidre Casanovas va succeir-lo en el càrrec de mestre, ocupant la seva plaça des de 1856 al 1872 i des de 1875 fins a 1892. De fet degut a la precarietat de la salut del seu pare per causa de l'avançada edat, l'Antoni sovint l'havia substituït en les seves tasques docents.

ANTONI
CASANOVAS I GAY

El 28 de maig de 1856 es va redactar un conveni entre l'Ajuntament i l'Antoni Casanovas sobre les retribucions que rebria en el temps que ocupés la plaça com a interí. Aquesta retribució seria de 4.300 rals anuals ditribuïts de la següent manera: 2.880 com a assignació, 420 pel lloguer de la casa i 1000 rals per les retribucions dels nens no pobres. S'aprecia un augment en aquest últim concepte en relació al que rebia el seu pare, justificat pel possible augment de l'assistència dels nens a l'escola, ja que l'Antoni reunia els requisits legals per elevar l'escola a la categoria d'Elemental Completa i d'altra banda també pel fet de ser una persona jove, cosa que els pares valoraven molt positivament. Les condicions a complir pel mestre segons aquest contracte eren les següents: "...comprometiéndose a observar estrictamente los deberes que le impone el reglamento de Instrucción Pública y demás disposiciones superiores vigentes en la materiadifundir la enseñanza entre todos los niños

³ AHMLG. Actes Municipals. Manual 1849-1869I

⁴ AHMLG. Actes Municipals. Manual 1849-1869(31-3-1862)

*de la población sin distinción alguna respecto sus alcances lo permitan; así como acompañarles a la asistencia de las funciones y actos de religión que se celebran en este pueblo, especialmente en las procesiones procurando por su parte que asistan al rosario por las tardes se reza en la iglesia en las fiestas de precepto en cuyo acto procurará asistir a menudo a fin de que guarden la compostura debida...."*⁵

El 12 de setembre del mateix any rep el nomenament de titular de la plaça, però el 2 de novembre de 1871 veient que no podia desenvolupar satisfactòriament dos treballs alhora, ja que a més de la seva tasca docent i seguint els passos del seu pare, feia al mateix temps de secretari de dues poblacions veïnes; proposà com a suplent seu a mossèn Josep Griera al Consistori, qui l'acceptà.

Sembla ser que l'escola va estar en mans de suplents fins març de 1872, quan l'Antoni Casanovas, acollint-se al dret que concedia als mestres que tenien quinze anys de servei com a mínim i al·leguessin una causa justa que els impedís desenvolupar les seves funcions, demanava la seva substitució com a mestre.

Consultat l'Ajuntament per la Junta d'Instrucció Pública sobre aquest afer, amb data 6 de març, mostrà el seu desacord amb aquest substitució, tot fent constar que: *...el referido maestro no puede apoyarse en concepto alguno a lo prescrito en la mencionada orden, ni menos en el casual que alega en razón que en la actualidad está desempeñando el cargo de secretario de los pueblos del Figaró y Aiguafreda, dejando de sobre un año poco más o menos a esta parte su escuela al cargo de personas inaptas o bien abandonada y considerando que permitiéndole al precitado Sr. Antonio Casanovas su estado físico ocuparse en el desempeño del cargo de secretario, antes citado, con tanta más razón puede seguir desempeñando el de maestro...*⁶

No hem trobat cap document sobre aquesta sol·licitud del mestre, perquè va anar directament a la Junta d'Instrucció Pública, però veient les al·legacions de l'Ajuntament suposem que el motiu de la seva demanda era relacionat amb el seu estat físic. Queda palès que la Junta no féu cas de les raons de l'Ajuntament i va admetre a Antoni Casanovas la seva renúncia, el dia 21 de març, entenent que era prou justificada la causa per la qual presentava la seva dimissió o per ser més precisos la seva demanda d'excedència.

La seva absència de l'escola de nens no fou definitiva, ja que el 20 de novembre de 1875, passat el

breu període de tres anys de docència del mestre Pere Baró, tornà a exercir un altre cop de mestre, fins l'any 1892 (disset anys més !) any en què el succeí el seu fill Gener Casanovas. Aquest, ja abans d'agafar la plaça definitiva, realitzà els anys 87, 88, 89 i 90 diverses suplències al seu pare qui, degut a la seva delicada salut, es veia precisar d'anar a prendre les aigües sulfuroses del balneari de la Puda de Montserrat.

Ès d'esmentar les difícils condicions en què en aquella època havien de patir els mestres. D'una banda l'elevat nombre d'alumnes. L'any 1872, segons la llista elaborada per la Junta Local de Primer Ensenyament, assistien a l'única escola de nens que hi havia a la Garriga (s'ha de remarcar) 82 alumnes. Aquests estaven dividits en dos estatus socials: 65 "pudientes" i 17 "no pudientes". Només aquests alumnes considerats com a pobres rebien un ensenyament gratuït, mentres que la resta, 31 fills de pagesos i 14 de gent d'ofici, havien de pagar una retribució al mestre.

El material en canvi no era pas massa abundant. En molts pressupostos o llistes de despeses veiem que era el mestre l'encarregat de comprar els llibres, els cartapacis, les plomes i la tinta que entregava gratis als alumnes pobres. Així mateix veiem que bona part de les escasses despeses de material eren dedicades a la reparació i recomposició d'estrís escolars malmesos.

Respecte a l'edifici escolar tenim notícies de la seva ubicació en una sala habilitada del primer pis de la Casa Consistorial. Però el propi Ajuntament confirmà la precarietat d'aquesta sala, d'uns cinquanta metres quadrats, en diversos informes on es posa de manifest les deficiències i la manca de condicions del local del que es diu que fins i tot amenaça ruïna. Es considera que el local té una capacitat per 85 nens i està il·luminat per quatre finestres petites en un lateral i deu llums de petroli. La problemàtica es tracta en el plé Municipal del 27 d'abril de 1873 i després d'escoltades les queixes del mestre i de diferents pares de família, el President va exposar que: *...la escuela pública de niños que corre a cargo del citado profesor no podía continuar en el local de la casa consistorial en que se halla establecida por no reunir las condiciones de salubridad y á mas de ser un local sumamente reducido y hallarse en un estado peligroso (...) por cuyo motivo muchas familias se retraen de mandar a sus hijos a la escuela, lo cual no puede menos de redundar en grave detrimento de la enseñanza y del adelantamiento y civilización del presente pueblo...*⁷

Però no va ser fins el 1876 que es va realitzar el trasllat a una casa del carrer Cardedeu i per l'arrendament

⁵ AHMLG Correspondència any 1856 (28-5-1856)

⁶ AHMLG Actes Municipals. Manual 1870-1891 (6-3-1872)

⁷ AHMLG. Actes Municipals. Manual 1870-1891 (27-4-1873).

de la qual havien de pagar al seu propietari Jaume Font la quantitat de 170 ptes. anuals.

D'aquesta manera quedà solucionat temporalment el problema del local. Diem temporalment perquè aquest local tampoc reunia unes mínimes condicions pedagògiques i no va ser fins el 1885 que la Garriga disposà finalment d'uns locals propis i aptes per a la instrucció dels minyons. Aquesta escola es va ubicar en un terreny llindant amb la casa Consistorial, al carrer de les Oliveres (on hi ha l'actual edifici de la Caixa).

Hem pogut també constatar com a part de les funcions pròpies de la tasca docent, els mestres tenien un marcat paper adoctrinador, ja que a més d'haver de complir un programa amb forta incidència de la religió, havien de mostrar constantment que eren gent d'elevada moralitat i havien d'ocupar una plaça preminent en tota mena de funcions religioses.

GENER (JENARO) CASANOVAS I PEDRALS

Gener Casanovas i Pedrals, era fill també de l'anterior titular de la plaça i, per tant, el tercer membre de la família Casanovas que ocupava el càrrec.

El seu primer contacte amb l'escola va ser les diverses substitucions que es veié obligat a fer a l'escola de nens degut a la delicada salut del seu pare. Així des del 1887 fins el 1890, almenys un mes al curs, havia de fer-se càrrec de l'escola.

"JENARO"
CASANOVAS
I PEDRALS
just acabada la carrera

Segons els documents trobats "Don Jenaro" aconseguí el seu primer destí com a mestre al aprovar l'oposició a l'escola de Sant Ramon de Portell de Lleida.

En aquest primer destí només hi restà un any, ja que el 21 de novembre de 1892 permutà la seva plaça amb el seu pare, la qual cosa ens fa pensar que fou una jugada premeditada, ja que malgrat el seu precari estat de salut no va sol·licitar que se l'apartés del seu càrrec fins poder efectuar aquesta sospitosa permuta.

Des de bon començament intentà deixar palès quin seria el seu tarannà al front de l'escola que se li encomanava, com queda recollit a l'acta de la seva presa de possessió: *...hizo uso de la palabra encomiando los saludables efectos de una buena enseñanza, dando conocer a los niños que se hallaban presentes que iba a encargarse de su dirección recomendándoles con toda eficacia la mayor puntualidad en la asistencia a la escuela, constancia y aplicación al estudio, orden y compostura en las clases y respecto (sic) y sumisión a su Maestro...*⁸

Tampoc la seva salut no va ser gaire bona. Tenim constància per diversos escrits al llarg dels anys demanant un mestre substitut i fins i tot de tenir l'escola tancada per trobar-se malalt.

Durant molts anys l'única referència que tenim d'aquest mestre és la puntual tramesa dels pressupostos de despeses de material de l'escola. Però a partir de 1902 sembla ser que comença a tenir divergències amb l'Ajuntament. Així se li nega l'autorització per col·locar a casa seva un rètol amb la inscripció "**Clase nocturna municipal gratuita en la escuela municipal**". Més tard sol·licita que se li augmenti la consignació per al lloguer de la vivenda, considerant que la quantitat que rep, 125 pessetes, "*no guarda la debida proporción ante el interesante problema de las subsistencias naturales derivaciones de la guerra mundial*".⁹

No obstant la seva relació amb el consistori millorà durant la dictadura de Primo de Rivera (1923-1931) com es constata en un escrit del Sr. Inspector dirigit al Sr. Alcalde-President de la Junta Local de Primer Ensenyament, el Sr. Lluís Plandiura, pel que se li concedeix "*un voto de gracia*" a proposta de l'Ajuntament: *...la concesión de un voto de gracia a favor del maestro nacional de esa villa Dn. Genaro Casanovas..... el aguardar la visita ordinaria y otros trabajos han demorado la concesión de aquella recompensa sin que implicara ni inconsideración ni olvido de su laudable demanda, con cuyo espíritu me ha solidarizado complacidamente...*¹⁰

⁸ AHMLG Actes Municipals. Manual 1892 (10-12-1892).

⁹ AHMLG. Correspondència 1919 (3-2-1919)

¹⁰ AHMLG. Correspondència. (9-2-1927)

De fet, les seves idees polítiques poden quedar reflectides pel fet d'ésser nomenat "Concejal Suplente", i més tard "directo", de l'Ajuntament pel Governador Civil (recordem que no era un consistori elegit popularment). No obstant la seva "carrera política" va ser curta, finalitzant el 1930 amb l'elecció democràtica de Carles de Roselló com alcalde.

Sense dubte Gener Casanovas, "Don Jenaro", i segons hem pogut comprovar parlant amb persones que l'havien conegut i diversos dels seus ex-alumnes, va deixar forta "empremta" en més d'una generació de nois garriguencs.

Gràcies a aquestes informacions, i sobre tot al testimoni del Sr. Ramon Tresserres -el seu nebot i hereu que ens va proporcionar la documentació que va "salvar" del seu oncle- podem saber que va ser mestre propietari a La Garriga des del 10 de novembre del 1882 fins a finals del 32 (o potser fins a mitjans del 33). Segons consta a la seva "hoja de servicios" signada el gener del 32 D. Jenaro Casanovas Pedrals: ... *natural de La Garriga, nacido el 26 de Agosto de 1870, edad 61 años, posee el titulo de Maestro Nacional, expedido con la nota de aprobado el 30 de Marzo de 1891.*¹¹

D. Matías Salazar y Verges Secretario de la Escuela Normal de Maestros de Barcelona.

CERTIFICADO: Que D. Jenaro Casanovas y Pedrals natural de La Garriga en la provincia de Barcelona ha cursado y probado en esta Escuela las asignaturas siguientes:

ESTUDIOS PARA MAESTRO ELEMENTAL

CURSO DE	EXAMEN ORDINARIO	EXAMEN EXTRAORDINARIO
1885-86 Doctrina cristiana y nociones de Historia sagrada. 1.º AÑO.	Aprobado	
1885-86 Teoría y práctica de la lectura. IDEM.	Aprobado	Aprobado
1885-86 Teoría y práctica de la escritura. IDEM.	Aprobado	Aprobado
1886-87 Lengua castellana, análisis, composición y ortografía. IDEM.	Aprobado	
Actividades.		
1885-86 Nociones de Agricultura.	Aprobado	Aprobado
1885-86 Principios de Educación y métodos de enseñanza.		
Elementos de Geografía y nociones de Historia de España.		
1886-87 Doctrina cristiana y nociones de Historia sagrada. 2.º AÑO.	Aprobado	
1886-87 Teoría y práctica de la lectura. IDEM.	Aprobado	Aprobado
1886-87 Teoría y práctica de la escritura. IDEM.	Aprobado	Aprobado
1887-88 Lengua castellana, análisis, composición y ortografía. IDEM.	Aprobado	
1887-88 Nociones de Geometría, dibujo lineal y Agrimensura.	Aprobado	

Però la major quantitat d'informació ens la va proporcionar la vídua de l'Anton Viñas, un ex-alumne,

escriptor aficionat i autor d'un curiós testimoni: "Estudi del Sr. Jenaro de la Garriga", que són uns quinze fulls mecanografiats, no publicats, rememorant la figura d'aquest mestre i els records escolars sota "la seva batuta":

El senyor Jenaro és home molt difícil de definir, home de "pocos amigos" encara que també de pocs enemics, doncs no es ficava en res. Poc sociable, apolític, no anava als cafès, tavernes, tertúlies ni a l'església, encara que no crec que fos ateu. Era solter i no tenia fama de "mujeriego", debía tenir uns 35 o 40 anys en la meua època d'estudiant (1912-1919), tenia bona planta, anava sempre ben vestit i calçat, sempre amb americana i armilla amb una cadena i un rellotge d'or d'una banda a l'altre de l'armilla. També portava un anell de brillants, segurament de molt valor. Tenia un cabell ondulat i negre amb un bigoti negre i ben cuidat. Anava sense res al cap generalment i sols quan feia fred portava gorra. Quant arribava, es treia l'americana, la penjava i es posava una bata quasi fins als peus d'un groc molt fort que crec que per això l'hi varen treure per sobrenom "el canari mascle" (...) era seriós, irònic, ensenyava fent aprendre les coses de memòria cantant, un xic poeta (s'inventava rodolins), li agradava posar

ESTUDIOS PARA MAESTRO SUPERIOR

CURSO DE	EXAMEN ORDINARIO	EXAMEN EXTRAORDINARIO
1888-89 Doctrina cristiana explicada é Historia sagrada.	Aprobado	
1888-89 Teoría y práctica de la lectura.	Aprobado	
1888-89 Teoría y práctica de la escritura.	Aprobado	
1888-89 Lengua castellana, análisis, composición y ortografía.	Aprobado	
Complemento de Aritmética y nociones de Algebra.		
1888-89 Elementos de Geometría, dibujo lineal y Agrimensura.	Aprobado	
1888-89 Elementos de Geografía é Historia.	Aprobado	
1888-89 Conocimientos comunes de ciencias físicas y naturales.	Aprobado	
1888-89 Práctica de la Agricultura.	Aprobado	
1888-89 Nociones de Industria y Comercio.	Aprobado	
1888-89 Pedagogía.	Aprobado	

Nota: Se le comunicó la asignatura de Complemento de Aritmética y nociones de Algebra por término aprobado en 2.º curso.

ESTUDIOS PARA MAESTRO NORMAL

CURSO DE	EXAMEN ORDINARIO	EXAMEN EXTRAORDINARIO
Doctrina y Poética.		
1889-90 Pedagogía.	Aprobado	
1889-90 Noticia de las disposiciones oficiales de 1.º enseñanza.	Aprobado	
1889-90 Religión y Moral.	Aprobado	

Nota: Se le comunicó la asignatura de Doctrina y Poética por término aprobado en 2.º curso.

Y para que conste á solicitud del interesado, libro la presente visada por el Sr. Director de la Escuela y con el sello que la misma usa, en Barcelona á 27 de Septiembre de mil ochocientos noventa y dos.

V.º B.º
El Director.

sobrenoms, castigava i pegava, però no era sever ni cruel, amb molta paciència, no parlava gaire, s'adormia a vegades en la seva "poltrona", tenia bona veu i molta

¹¹ Documentació proporcionada pel Sr. Ramon Tresserres.

*bona caligrafia...*¹²

El Sr. Jenaro, de qui sabem pel seu nebot que li hagués agradat estudiar enginyeria naval, compaginava la seva tasca de mestre amb la de secretari del Jutjat -quina saga!,- que estava al costat de l'escola.

Es casà ja de gran i morta la seva dona es va tornar a casar. Sembla ser que els últims anys de la seva vida va tenir problemes mentals i va morir internat al psiquiàtric de Sant Boi del Llobregat.

D. JENARO
CASANOVAS
ja gran

*"Be, pesi a totes les seves excentricitats rares i extramboliques en les formes i metodes d'ensenyament, fou un gran mestre"*¹³

Aquesta opinió la comparteixen totes les persones amb les que hem parlat i totes tenen alguna anècdota que explicar.

Aquesta mateixa opinió sembla ser que la tenia la Junta Local de Primer Ensenyament de la localitat al sol·licitar a l'inspector un "voto de gracia" per la seva tasca, tant el 1927 com el 1931: ...*"Visto el buen estado de la enseñanza de la escuela que Vd. dirige y al objeto de estimular Vd. para que prosiga mejorando la enseñanza y pueda Vd. disfrutar de la satisfacción del deber cumplido con el reconocimiento de su meritoria labor, se le concede un expresivo voto de gracias con efectos de su carrera..."*

Com es pot comprovar aquest document vol manifestar un reconeixement de la seva tasca un any abans de la seva jubilació. Tasca desenvolupada en condicions no gaire fàcils sobre tot per l'elevat nombre

d'alumnes: a una foto de l'any 1926 n'hi podem comptar 61! Ens podem imaginar avui dia el que podia ser treballar amb tants nens d'edats diferents?

Com a conclusió podríem remarcar una sèrie de similituds entre tots tres mestres Casanovas: molts anys de dedicació a la docència (45, 33 i 40 anys respectiva i correlativament), l'exercici de la feina de secretari per tal d'assegurar els seus ingressos que fins que el 1901 se'n féu càrrec l'Estat, costava cobrar de l'Ajuntament; les deficients instal·lacions i recursos; l'elevat nombre d'alumnes i els problemes de salut.

És de remarcar que fins el 1923 la política escolar afavoreix l'expansió de l'ensenyament privat respecte a l'oficial. Això imposa, a la pràctica, una selecció educativa des del moment que les escoles públiques no garanteixen un mínim rendiment degut a les seves inadequades infraestructures. Així doncs, l'accés i l'assistència als centres públics queda delimitat per unes rendes econòmiques amb el conseqüent perjudici per a les classes més humils. En el cas de La Garriga es concreta amb la creació el 1903 del Col·legi dels Germans Maristes. L'interès de l'Ajuntament respecte a l'escola era gairebé inexistent i ens ho demostren moltes coses: des de la despreocupació de fer millores fins que l'obligava la superioritat fins al fet que durant molts anys els pressupostos municipals dedicats a l'ensenyament es mantinguren inamovibles malgrat que hi hagué un fort increment de la població escolar que hagué de ser absorvida per l'escola privada.

Durant la Dictadura de Primo de Rivera es va constatar aquesta tendència d'afavorir l'ensenyament privat al mateix temps que es reprimia l'ús de la llengua catalana i tota manifestació que atemptés al "amor a la Patria y su unidad" o a la religió catòlica.

La tasca de l'Ajuntament durant aquest període va ser gairebé inexistent com ho demostren els pressupostos.

Al final de la Dictadura l'Ajuntament republicà tornà a preocupar-se pels greus problemes de l'ensenyament públic i intentà solucionar-los: gran augment de les despeses educatives, compra de material i mobiliari, creació d'una escola de pàrvuls, arranament dels edificis escolars, gratificacions econòmiques als mestres, etc.

I per últim indicar que l'Ajuntament va dedicar fa uns anys un carrer de la població, a l'urbanització de Ca n'Illa, al Senyor Jenaro Casanovas en atenció als seus mèrits i a petició dels seus ex-alumnes.

¹² VIÑAS, Antoni. *Estudi del Asr. Jenaro*. Inèdit.

¹³ VIÑAS, Antoni. Obra citada

SALVADOR DACHS I POUS: Aproximació a la seva biografia

Joan Garriga i Andreu

L'atenció que mereix l'estudi biogràfic del garriguenc **Salvador Dachs i Pous** (1861-1918), es pot centrar en tres punts: en primer lloc, en la seva activitat dins del context general de la Restauració i en concret de la pràctica política de la Lliga Regionalista. En segon lloc, en veure, de manera més específica, la seva activitat en la important tasca agrarista que es pelesa a Catalunya per fer front a la crisi agrària de finals del segle XIX, i, de manera més concreta, en l'activitat dins dels organismes agraris del Vallès Oriental. En Tercer lloc, i encara de manera més concreta, en el desplegament de la seva activitat en la Cambra Agrícola del Vallès, important lloc de decisions econòmiques i polítiques dels propietaris agraris vallesans, i amb una estructura ben definida, innovadora en molts aspectes, defensora del seu patrimoni, però al mateix temps poc disposada a canviar els seus comportaments i força tancada a invertir en altres sectors comarcals quan els temps ho demanaven.

SALVADOR
DACHS I POUS

La persona de Salvador Dachs, cal emmarcar-la de manera molt concreta en el tasca desenvolupada en l'Associació de Propietaris Rurals del Vallès (APPV) (1876-1901), un dels primers moviments associatius agrícoles de l'Estat Espanyol, fundat amb un objectiu clar, entre d'altres, de la defensa dels interessos econòmics dels grans propietaris de terra, i amb una línia de continuïtat amb la subdelegació de l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre. Salvador Dachs i Pous, precedit d'altres set presidents anteriors -entre els quals hi havia els garriguencs Josep de Rosselló, Ramon Pareras i Noguera i Anton Blancafort-, presidí l'entitat des de 1898, fins a 1901. Aquesta darrera etapa, la qual conincidí amb la presidència de Salvador Dachs, fou la d'activitat més

gran. Seguint un parell de llibres de Jordi Planas, hom pot observar com l'esmentat historiador recull una pila de dades sobre Salvador Dachs del qual en diu, entre altres coses, el següent: (...) *aquest ric propietari de la Garriga (...) desplegà una notable activitat a partir del nou segle, però deixa ja la seva empremta en l'APPV. Fou ell (...) el principal responsable de la creació de la Cambra Agrícola del Vallès (1901), que en definitiva vindria a substituir l'Associació de Propietaris...*¹

El 5 de juny de 1901, al Casino de Granollers, es realitzà el primer acte públic de la Cambra Agrícola del Vallès, i en Salvador Dachs obrí l'acte mostrant la seva satisfacció pel treball de l'APPV i el dels organitzadors de la Cambra que iniciava les seves activitats.² La Cambra fou constituïda a Granollers, a l'edifici de can Sala, el dia 10 d'octubre de 1901, i allà en quedà nomenat president. Salvador Dachs, amb un mandat d'entre 1901 - el 1902 començà a actuar de plé la nova Junta- a 1907. Des de 1908 a 1913, en fou vocal, i amb més dades per poder-ho afirmar de manera fefaent, a les juntes directives de 1913 i 1915 ocupà de nou el càrrec de president.

A part de l'activitat prou notable de la mateixa Cambra -en la qual Salvador Dachs amb alguns altres terratinents, gaudien d'un reconeixement social que els possibilitava un cert marge d'actuació -la tasca desenvolupada per Salvador Dachs també cal analitzar-la- amb el desplegament juntament amb Jaume Maspons, de diverses feines a la Federació Agrícola Catalana (FACB), creada el 1899. Salvador Dachs, que n'ocupava la vice-secretaria, en fou elegit president en el Congrés de Manacor el 1907 i la seva actuació fou també remarcable en defensa dels interessos dels propietaris agraris. Dachs ocupà el càrrec en el mateix Congrés. Un altre vallesà, de relleu destacat, Jaume Maspons i Camarasa, n'ocupà la secretaria.

Endemés de les dades assenyalades, cal esmentar

¹ PLANAS MARESMA, Jordi: *Propietaris organitzats. Estudi de la Cambra del Vallès (1901-1935)*. Estudis de Granollers i del Vallès Oriental. Ajuntament de Granollers, 1991. pag. 64, 73 i 79. Del mateix auto, veure: *Catalanisme i Agrarisme. Jaume Maspons i Camarasa (1872-1934): Escriptes polítiques*. Eumo Editorial, 1994. També i surten moltes dades sobre Salvador Dachs i Pous.

² PLANAS MARESMA, Jordi: "Propietaris..." pàg. 86 i 87. Veure també *El Congost del 9-1-1901* (Hemeroteca Municipal Josep Mora, de Granollers).

que al llarg de la presència de Salvador Dachs en els organismes ja indicats, les activitats dels grans territoris comarcals es reflectiren, ultra la defensa ben concreta dels seus interessos, en la divulgació, també, de coneixements tècnics agrícoles, excursions i demostracions pràctiques de caire agrícola, i en definitiva en l'intent de millora en els diversos camps de l'experimentació agrària. Ben cert, també, que durant la seva activitat, la Cambra es mostrà com un magnífic grup de pressió econòmic i polític. Diverses pugnes amb l'Ajuntament granollerí, en la temàtica dels reglaments sobre secretaris dels ajuntaments catalans, en qüestions de testamentaries, en el projecte de reforma del notariat, en temes atanyens a contribucions, tributs, aranzels, mesures proteccionistes, carreteres de la comarca o ferrocarrils, mostren una i diverses vegades els interessos de classe defensats clarament, cosa que es fa més palesa, amb les vinculacions de la Cambra amb la Lliga Regionalista. L'any 1905, el president de la Cambra, Salvador Dachs es presentà a les eleccions provincials per la Lliga i la Cambra el recolzà obertament. No en sortí elegit, i a més, de tot plegat, en sorgí un important contenciós per les implicacions polítiques amb que ja de manera ben clara s'havia posicionat la Cambra.

Per endinsar-nos en la personalitat de Salvador Dachs i Pous caldria, en el cas de fer un estudi aprofundit del seu pensament i del desplegament de la seva activitat, analitzar a més dels trets biogràfics assenyalats, algunes altres qüestions: 1. El pes específic, econòmic, de la família Dachs en el context de finals de segle i fins a l'acabament de la Guerra Mundial -any en que morí en Salvador Dachs- i a l'entrada d'una remarcable crisi. 2. Les tasques exercides en el seus càrrecs de president a

Agrícola Catalana-Balear, sens menystenir les tasques portades a terme, les quals caldria també aprofundir en el seu estudi, durant l'exercici dels càrrecs de secretari i vice-president de la Federació, vocal de la Cambra Agrícola i vocal de la Junta Directiva de l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre i del Consell Provincial d'Agricultura i Ramaderia. Igualment caldria fer-ho en les tasques fetes a l'Ajuntament garriguenc, d'on en fou alcalde de Juliol de 1907 a Juliol de 1908. 3. Sobre el pensament de Salvador Dachs, lligat a la tasca de defensa d'interessos de la classe agrària més benestant i dintre del que hom coneix com interessos caciquistes i alhora el que de renovador comportà la seva activitat. 4. Sobre els lligams familiars amb Prat de la Riba, i el que això comportà, si així fou, en el desplegament de la seva activitat.

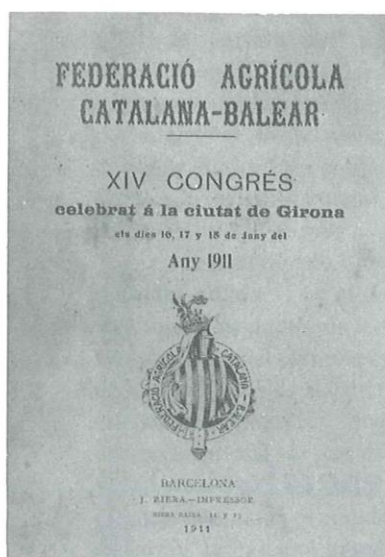
Escrit de Jaume Maspons i Camarasa aparegut al Calendari del Pagés per l'any 1921, sobre Salvador Dachs i Pous.

Era tot un caràcter, de caires ben definits. Dificilment es trobaria ningú més d'una independència tan gran que li feia pendre aspecte de home indisciplinat, però que no obstant fos més fonament convençut de la necessitat de la convivència social de la classe agrícola; ningú com ell s'entregà amb més desinterès, amb més fervor a la tasca d'unir als agricultors i de treballar dintre les associacions a què se'l cridava.

Ara fa vint anys que des de sa tranquil·la llar i casa pairal de la Garriga, ferit son cor generós per nobles ideals, va començar a moure's i a posar en moviment els propietaris de la Comarca per a constituir-se en associació, que creada a l'any 1901, endevingué tot seguit un nucli de propietaris i masovers selecte i formidable, promovedor d'un desventallament general en el país, fruitós en beneficis ben palpables en tots els ordres.

La Cambra Agrícola Oficial del Vallès, domiciliada a Granollers, amb En Dachs al davant, lluità victoriosament contra els defectes comuns als agricultors i elevà son nivell cultural; lluità així mateix amb valentia, contra equivocades disposicions del Poder públic, contra mals representants d'aquests Poder públic i contra diferents funcionaris que desmoralitzaven i vexaven la comarca. La llista de fets a què al·ludim seria llarga i ben edificant; per alguna d'aquestes campanyes es requeria un esperit de sacrifici a tota prova, fins valor personal, però En Dachs estava sempre al davant de la creuada regeneradora, i no defallí mai.

Tot i exercint el càrrec de President de la Cambra del Vallès, va exercir-ne d'altres: Secretari, Vice-president i President de la Federació Agrícola

Actes del
"XIV CONGRÉS DE
LA FEDERACIÓ AGRÍCOLA
CATALANA-BALEAR",
celebrat a Girona l'any 1911

l'Associació de Propietaris Rurals del Vallès, de la Cambra Agrícola Oficial del Vallès i de la Federació

Catalana-Balear; Vocal de la Junta Directiva de l'Institut Agricolà Català de Sant Isidro i del Consell Provincial d'Agricultura i Ramaderia. A l'exercici d'aquests càrrecs s'hi llençava amb tota la seva voluntat: generalment enraonava poc i bé, exposant la seva opinió tal com ell la sentia, sense enfarfecs, amb cruesa si venia el cas, però no faltant mai al degut respecte a l'adversari. Així mateix, amb aquesta característica ingenuïtat, estaven redactats els seus escrits, els seus informes, les seves nombroses memòries respecte a plans a seguir per les associacions a què pertanyia.

El seu pas per la Presidència de la Federació (1907-1908) es destaca en els anys de la mateixa, per les activitats que desplega i el perfeccionament que donà

a la seva organització. En Dachs no deixava mai d'assistir a les seves reunions mensuals, ni als seus congressos anuals, essent el més fidel seguidor de la Federació; i tant era la justa autoritat de què disfrutava entre els capdavaners de les associacions agrícoles, que en les Assemblees que en el lloc del Congrés es celebren per a elegir President, quasi sempre la proclamació per aclamació es feia per boca d'En Dachs.

Quants i quants propietaris podrien fer a l'agricultura i al país el bé que En Dachs feia! Són molts que estant en les mateixes condicions que ell estava, a excepció d'una: els falta la bona voluntat d'En Dachs, i una bona voluntat així és agraïda en la terra i premiada en el Cel.

ESPLAI

BANYS, 35 - 37
TEL. 871 49 70
FAX 871 64 54
08530 LA GARRIGA

LA LLIBRERIA

LLIBRERIA

últimes novetats

literatura
poesia
història

PAPERERIA

informàtica
belles arts
papereria en general

LA TRADICIÓ MUSICAL A LA GARRIGA (I)

Martí Sunyol i Genís

La música, en una interpretació àmplia del fet musical entès com a manifestació expressiva, és quasi tan antiga com la humanitat. Els crits o cànctics dels homes primitius -caçadors o guerrers- o l'instint maternal de bressar amb sons els infants, poden ja considerar-se llenguatge musical, igual que l'ús dels més elementals instruments de percussió o de vent. La mitologia dels pobles antics- i Grècia en aquest aspecte, com en tants d'altres, és bressol de referència obligada- ens endinsa ja en el món de la música tal com l'entenem avui. Per això, considerar la tradició musical de la Garriga com un cas que s'aparta del corrent seria tant absurd com erroni. El nostre poble seguí la mateixa evolució que molts d'altres.

El mot "tradició" neix d'una certa continuïtat en el temps i, si bé no és potser el més correcte, sí que ens pot servir per indicar que en els darrers cent anys la Garriga ha demostrat una vitalitat continuada, en el camp musical, superior a d'altres localitats de semblant demografia. És en aquest sentit que podem parlar de tradició musical. Què i qui ho ha fet possible? D'això és del que es vol tractar en aquest petit treball per a l'Analecta.

En la vida musical de la Garriga hi han intervingut personalitats destacades a l'entorn de les quals han sorgit a vegades entitats -corals o instrumentals- de projecció social prou important o significativa. Voldríem donar només una visió general del tema, i ser punt de partida per a estudis més aprofundits i especialitzats. El que caldria diferenciar és, d'una banda, la personalitat i l'obra d'alguns compositors garriguencs o vinculats al nostre poble, i de l'altra el valor social i educatiu de diverses entitats musicals que hi ha hagut o segueixen encara pervivint.

En parlar de música hi ha un aspecte que no podríem oblidar, i és el de la música relacionada amb funcions litúrgiques als temples. La música i la litúrgia sempre han anat estretament lligades, essent considerat durant molts segles el cant gregorià com el més adient al concepte d'austeritat i fervor espiritual, tot i que la seva interpretació fàcil per part del poble fidel el féu degenerar sovint, a les esglésies, fins a perdre's bona part de la seva essència intimista i profunda. Referent a aquesta estètica, és curiós remarcar l'interès que ha despertat en noves generacions ben allunyades sovint de la pràctica religiosa. L'èxit del disc dels monjos de Silos n'és l'exemple més clar, però l'anàlisi d'aquest fet ens portaria per altres

camins que no són l'objecte del present article.

Al marge del cant gregorià, en les nostres esglésies es féu popular el cant de pregàries com l'Ave Maria, el Credo o la Salve de mossèn Josep Romeu, d'un autèntic arrelament a l'ànima dels fidels. No podem deixar de banda tampoc, com vénen des de l'antigor el cant dels "goigs" a honor de diversos sants i verges, essent molt populars, el segle passat, els "Goigs a la Mare de Déu del Roser".

Referint-nos concretament a músics garriguencs hauríem d'esmentar com el més antic dels que hem tingut referència el pare Llorenç Verde, monjo de Montserrat. Josep Maurí en la seva "Història" ens diu que va néixer a la Garriga l'any 1685 o 1686, fent professió monàstica al monestir d'on havia estat escolà- l'any 1704. Diu que va ser un cantor notable i que va escriure algunes composicions.

Valdria la pena esmentar també un personatge que no era fill de la Garriga, sinó de Granollers, però que hi estigué molt vinculat, morint i essent enterrat al nostre poble. Es tracta del pare Rafael Palau. A la parròquia s'hi havia instal·lat un orgue l'any 1867 i Rafael Palau pujava cada diumenge des de Granollers a tocar-lo, esdevenint així l'organista parroquial. No es tractava només d'un organista, sinó que eren famoses les seves improvisacions; quan era organista de la catedral de Montpeller tenien fama ben reconeguda. Rafael Palau, ja vell i malalt, acabà la seva vida al Balneari Blancafort.

El cor infantil "Els Lluïsos" del rector mossèn Muijal

Va ser a l'època del rector mossèn Mujal, a finals del segle passat, quan va crear-se el cor d'infant "Els Lluïsos" que cada any sortien el Dissabte de Glòria a cantar les Caramelles. Dedicat a ells, el canonge Jaume Collell que passava llargues temporades al Balneari, va escriure aquest text al·lusiú a la instal·lació del gas al poble:

*Visca la Garriga
poble de fortuna,
que a més de la lluna
tindrà llum de gas,
i en la vall florida
del Congost sentada,
d'aquesta contrada
la perla seràs.*

Al marge de la música vinculada a la parròquia, a la qual ens referirem altra vegada més endavant, hi hagué uns primers intents de formar una agrupació coral per part d'un tal Sr. Sanent, i també del Dr. Ribas, però no deixaren de ser casos de bona voluntat, mancats de la preparació musical necessària.

El primer fruit seriós va ser el que dugué a terme Joan Baptista Blancafort -el fundador de la fàbrica de "rotlles" per a pianola marca "Victòria", anomenada popularment "La Solfa"-, quan va crear el grup d'homes sols "L'Espiga". El mestre Josep Aymerich va escriure que "L'Espiga" fou el primer grup que cantà "bé i afinat" a la Garriga. Aquest grup coral es va fundar pels voltants de l'any 1888.

El cor "L'Espiga" de Joan Bta. Blancafort

Una altra agrupació coral va ser la fundada per Pau Noguera, que tingué una vida molt curta. És a partir d'aquests anys de primer de segle quan trobem que la vida musical a la Garriga se centra en el cor "L'Aliança" i en la figura del mestre Josep Aymerich, a l'entorn dels quals es vincula tota l'activitat en aquest àmbit fins ben entrada la segona meitat d'aquest segle.

El cor "L'Aliança" l'any 1913

El cor "L'Aliança" es va fundar el 24 de novembre de l'any 1910. Es tractava, i és encara, d'un cor claverià, d'homes sols, que manté la línia marcada per aquell gran innovador que va ser Josep Anselm Clavé. El primer director de "L'Aliança" fou Frederic Rodoreda, però al cap de dos anys se'n féu càrrec un aleshores jove músic, Josep Aymerich, que la dirigí fins l'any 1916 que és quan, per la seva banda funda "El Cançoner Popular", que sortia a cantar les Caramelles i que havia de ser l'origen del futur Orfeó Garriguenc. En la direcció de "L'Aliança" el succeí Martí Llobet fins l'any 1920, i des d'aleshores fins a l'esdeveniment de la guerra civil el director va ser el mestre Aureli Font. Fidel a la tradició claveriana "L'Aliança" assolí un notable nivell interpretatiu, guanyant diversos premis, diplomes i oferint també concerts a la Catalunya Nord. Observem, doncs, una continuïtat en l'entitat que, tot i estroncada durant la guerra civil, sobrevisqué, com veurem, un cop acabada la guerra.

ELS BLANCAFORT DEL CARRER O DE PLAÇA

Joan Hernandes i Oliveres

En aquesta secció de **Genealogia** pretenem presentar simplement la genealogia d'algunes famílies, no pas la seva història. La història que, tot i disposant d'abundosa documentació només seria sempre una aproximació, és impossible de fer quan només es compta amb escasses dades. Aquesta documentació, però, és important de fer conèixer encara que pugui condicionar i distorsionar la globalitat d'uns fets.

En anomenar els **Blancafort del Carrer o de Plaça** ens referim a la família Blancafort, antiga propietaria del balneari del mateix nom. Durant segles, fou coneguda així per diferenciar-la dels Blancafort del Molí, tronc principal del qual descendien.

En l'evolució d'aquesta família es destaquen dues èpoques ben diferenciades, tant per la seva activitat com pel seu prestigi; l'abans del 1840, amb una activitat merament pagesa, que subsistia amb el treball de la terra propi d'una família de nivell mitjà, subordinada als alts i baixos de les collites, i el després del 1840, quan, amb la inauguració dels primers banys termals de la Garriga, amb concepció diguem-ne "moderna", passen a primer pla del poble, tant en l'ordre social com en l'econòmic.

La Garriga deu molt als Blancafort d'aquesta segona època, ja que la seva decidida empena comercial posà la Garriga en primera línia com a vila termal i d'estiu.

Per fer la seva genealogia ens hem hagut de refiar de diversos documents escassos i esparsos localitzats en diferents arxius, ja que la família no disposa d'arxiu antic, perdut qui sap quan.

En aquest article ens limitarem a comentar alguns fets anteriors al 1840, ja que de la segona època esperem presentar-ne un estudi més detallat i extens dins d'una obra -sobre la Garriga termal- en la qual estem treballant.

En la llibreta coneguda per *Llibre de les Genealogies* de l'arxiu de can Dachs hi ha l'anotació en què es diu que Segimon Blancafort a finals del segle XVI fundà la casa dels banys al carrer de la Garriga. L'anotació feta el segle passat no és pas del tot exacta, ja que si bé en Segimon Blancafort sortí del Molí Blancafort i passà a residir al carrer, prop de la placeta de santa Isabel, no hi fundà pas cap casa de banys, cosa que

sí van fer els seus descendents tres segles més tard. El tal Segimon es casà amb Caterina Cassart, filla del mas Cassart. Probablement a causa d'aquest enllaç es va edificar la casa davant per davant de can Cassart, on actualment hi ha el balneari Blancafort, fent cantonada entre el carrer dels Banys i l'actual carrer Blancafort. El terreny era propietat del mas Cassart, i presumiblement fou part del dot de Caterina.

Fent un seguiment de diversos actes conservats en diferents arxius locals podem constatar com Segimon Blancafort comença el seu patrimoni: el 24 d'abril de 1578 Bartomeu Tortres li subestabli "*...un tros de terra que te dit Tortres a la Poyeda de Vall li ha venut a Segimon Blancafort, lo que dit Caselles li a sensada en directa senyoria sua a sens de noranta nou sous quiscun any...*"¹ El 29 d'agost de 1602 "*...lo honorable Benet Caselles de la Garriga firmà acta de stabliment a Sagimon Blancafort de una pessa de terra que és de pertinença de la pessa de terra dita les Oliveretes olim lo Prat a cens de tres liures y quatre sous pagadores lo dia de St. Lluch del mes de octubre...*" Entre aquest any 1602 i el 1608 degué morir Segimon Blancafort ja que trobem una anotació posterior referent a la seva filla Eulàlia "*...y me so pagat (el cens) a yo dit Caselles, de la dita Aularia Blancafort lo any 1608*"². El 4 de març de 1674, Francesc Blancafort ven un censal mort "*...pervenit et spectavat ad me ditum censuale mortuum quod... tanquam filium et heredem universalem.. qua fuerunt Petri Pauli Blancafort quondam, agricola dicta parroquia de la Garriga patris mei, pro ut de dita mea universali herentia constat eius ultimo et valido testamento...*"³ El mateix Francesc Blancafort el 29 de juliol de 1674 ven "*...a Vicens Sala Ferrer.. de Seva habitant en la Garriga... una viña a rabassa morta de pertinença del mas Rovira de Sta. Digna.. i signa Ego Franciscus Blancafort agricola vici publici parroquia Sacti Stephani de la Garriga..*"⁴

91

¹ Arxiu de Can Terrés (ACT) "Llibre de les Rende...s" foli

² ACT "Llibre de les Rendes..." fol. 114

³ ACT acta 1054

⁴ ACT acte 1082

A partir del segle XVIII comença a ser freqüent a l'Arxiu de Can Terrés, les notes referents a endarreriment en el pagament dels censos de les terres que els hi tenen establertes: "...lo qual Esteve Blancafort prometé pagarme cada any una pensió vella i una de nova de 1 ll. 4 s. que cada any fa la casa de Blancafort del carrer lo dia de St. Lluch del mes de octubre..."⁵ "... 1 ll. 4 s. a pagat Pau Blancafort fin lo any 1708..." "A bon compte de la pensió de 1730 com sia te rebuda Esteve Blancafort del Capdevall del Carrer, tinch rebut del sobredit 1 ll. 4 s..."⁶ L'atrasament en el pagament dels censos s'anaren acumulant: "Nota y compte de que rebré de Jaume Blancafort del Cap de Vall del carrer als censos que fa lo hort de dita casa a casa Casellas es la Senyoria he cobrat del damunt dit Jaume Blancafort lo dia 7 de agost de 1757 la suma de 2 ll. 8 s. y paga per la pensió de l'any 1737 y 1738 y 13 ll. 6 s. a bon compte per la pensió de 1739. Te pagat Jaume Blancafort del Capdevall del Carrer per 1739 y 1740 y 1741 y 13 ll. 6 s. per 1742"⁷

El ròssec per l'endarreriment en el pagament de censos esdevé gairebé endèmic i encara s'agreuja amb nous subestabliments, així "... a 12 de maig de 1815, Miquel Solà y Llorens... vengué perpetuament a Anton Blancafort del carrer (a) Petita de la Garriga una pessa de terra (ara vulgarment nomenada las Feixas del Ayguadé de can Planell)... en virtut de qual venda perpetua se encarregà dit Anton Blancafort pagar lo expressat cens de 4 ll. 10 sous anuals y satisfer 42 pensions que de ell se estaban debent des del any 1774 fins al citat 1815 inclusive que importan 189 ll".

"...A 17 de febrer de 1826, Francesc de Rosselló perceptó del indicat cens ha firmat àpoca a favor del nomenat Anton Bancafort de las relatadas 189 ll. pagadas a saber 171 ll. 11 s. 2 d. en 22 de juny de 1815... y las restants 17 ll. 8 s. 10 d. satisfetas a present..."⁸ Era l'any 1826!

Aquest any, l'endeutament per endarreriment en el pagament de censos amb els Rosselló era força important. Exactament el gener de 1830 devien 320 lliures, 9 sous i 6 diners per diversos censos vençuts i no pagats: 140 lliures i 5 sous, import de deu pensions pel cens de la peça de terra "lo hort de can Queralt"; 67 lliures, 10 sous per 15 pensions des de l'any 1815 a 1829

per la peça de "les feixes de l'Aiguadé" de can Planell.; 12 lliures per sis pensions des de l'any 1824 a 1829 per l'hort de "La Llambrusquera"; Altre cens de 29 pensions, 14 sous i 6 diners per l'olivar; 100 lliures per el lluisme de la "Llambrusquera".

Diu la dita que "a pagès endarrerit cap anyada li és bona". Això és el que els passava als Blancafort en aquell moment, i sent ja la situació insostenible, per tal de condonar el deute arribaren a un acord amb els Rosselló, venent-els-hi a carta de gràcia l'hort dels Escalons de tinguda 9 quartants situat al paratge conegut pel Prat d'en Mallol, i una altra peça de terra, l'hort del Mig, en el paratge de la Llumbrusquera, de 6 o 7 quartants. En el mateix acord els Blancafort es comprometen a pagar el lluisme corresponent de l'hort dels Escalons, al comte de Centelles, que li corresponia com a senyor directe.

Amb tot el que s'ha exposat fin ara, semblaria que els Blancafort, tota la seva trajectòria, era només d'acumular deutes. Aquest és el perill que comporta el disposar només d'un sol tipus de documentació -i en el nostre cas de la part contrària-, però ens ha semblat interessant, doncs, aquest procés d'endeutament per endarreriment en el pagament de censos i pensions s'aguditza i generalitza en el món rural del segle XVIII i XIX fent patent el llast que representaven aquestes càrregues afegides a la de pagament de censals, dots i lligitimes en economies que només depenien de la simple explotació de la terra.

Per l'"Apeo Catastral de 1716..."⁹ sabem que, la casa dels Blancafort "...és casa de un sostre, a peu pla te entrada, cuyna, celler i estable, dalt dit sostre se troba una sala ab tres cambres, posseïda per Pau Blancafort del Carrer, del lloch de la Garriga i confronta a llevant ab casa de Cassart y Surell; a mitgdia ab casa d'en Blasi, a Ponent ab lo camí Real que va de Barcelona a Vich, a tramontana ab casa de dits Casart y Surell està evaluada que sen trauria de arrendament per any cinch lliuras"

En aquest anys primers del segle XVIII les terres que correuaven eren:

1 peça d'hort amb regadiu de	16 quartans
1 peça d'hort amb regadiu de	8 quartans
1 peça d'hort amb regadiu de	6 quartans
1 peça de vinya de	2 quarteres
1 peça de vinya i oliveres	1 quartera

⁵ ACT acte 1535 Diversos

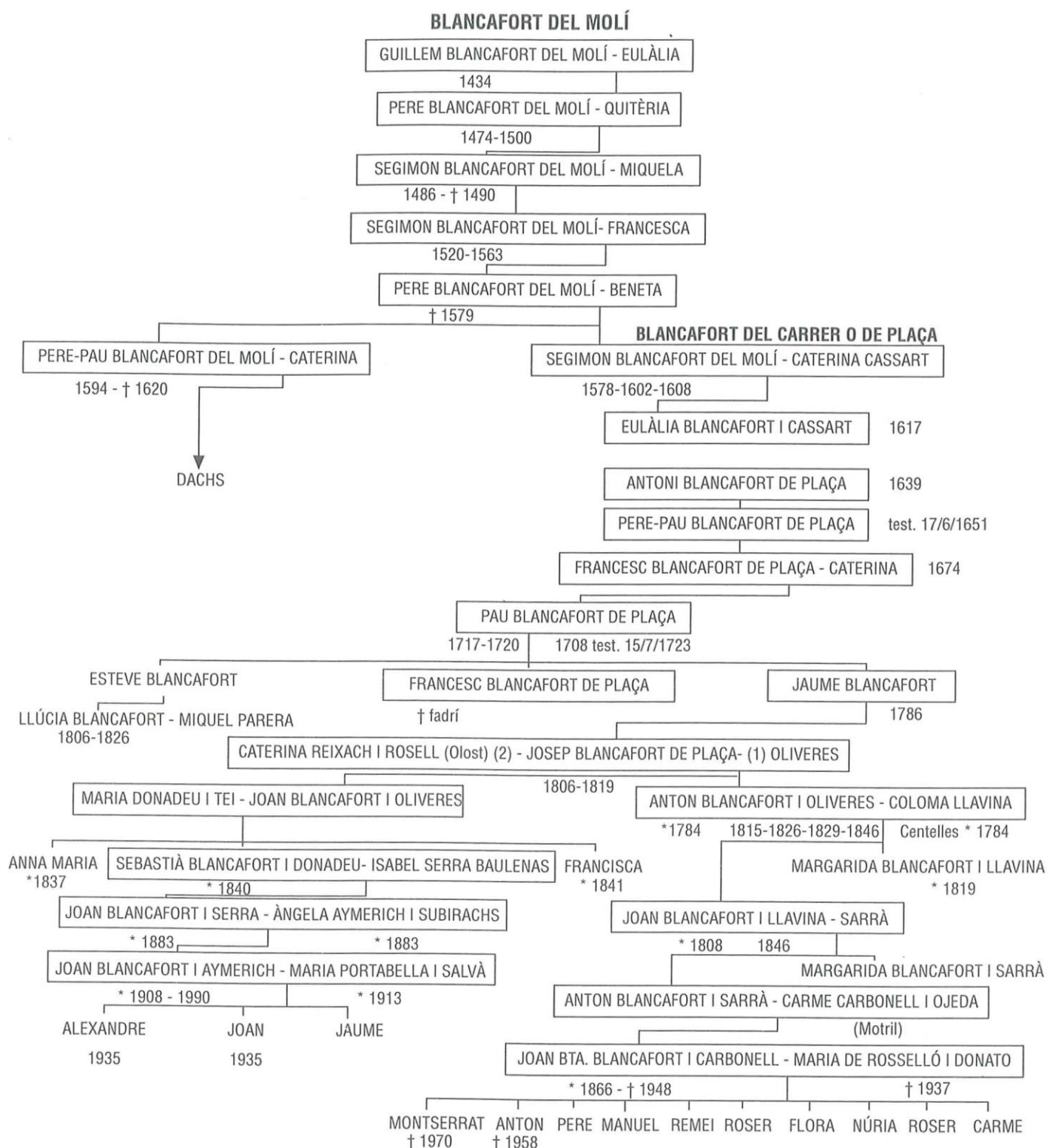
⁶ ACT 1501 "Llibre tercer de les Rendes..." fol.25

⁷ ACT " 1501 "Llibre tercer de les rendes..." foli 24 g.

⁸ ACT 1521 fol. 75 g. 76 i 76 g.

⁹ Arxiu Històric Municipal de la Garriga (AHMLG) pag.33

GENEOLÒGIA DELS BLANCAFORT DEL CARRER O DE PLAÇA

test.
*
†
1452 - 1580

testament
naixement
defunció
dades documentals

Per una concòrdia¹⁰ coneixem una altra qüestió dels Blancafort. Josep Blancafort el 1806, mogué causa contra la seva cosina Llúcia Blancafort, muller de Miquel Parera, per mala fe en la possessió de diversos béns que foren del seu avi comú Pau Blancafort.

Els fets eren aquests; Pau Blancafort tingué tres fills, Francesc, Jaume i Esteve. Morí abintestat i havent mort solter el seu fill gran Francesc, els seus béns se'ls repartiren en parts iguals Jaume, el segon, i Esteve el petit. Però Josep, el 1806, demostrà que el seu avi havia fet testament davant del rector de la Garriga el dia 15 de juliol de 1723 instituint hereu el seu fill gran amb fideicomís, per la qual cosa mort en Francesc sense descendència, la totalitat de l'herència havia de passar íntegrament a Jaume, fill segon i pare seu. Per tant reclamava la part heretada per Llúcia cosina seva i hereva universal d'Esteve.

Sembla que ben aconsellats, i per evitar les gran despeses que havia d'ocasionar un plet, arribaren a una concòrdia, pel redactat de la qual, per la part corresponent a Llúcia, tot i que s'havien fet algunes alineacions, es desprén que l'herència deixada per Pau Blancafort el dia del seu traspàs era molt semblant a la reflectida en el cadastre de 1716. S'hi esmenten però, tres censals de creació antiga que pagaven per meitat i que eren una altra de les càrregues que pesaven sobre la seva economia.

Eren: un de pensió anual de 2 lliures, 8 sous, que es pagava al rector i domer de la Garriga, creat el 13 de novembre de 1645; un altre de 120 lliures i pensió anual 3 lliures i 12 sous, creat el 8 de febrer de 1673 a favor de la comunitat de Rector i prèveres de la vila de Sta. Coloma de Centelles, i altres dos, també del segle XVII, en conjunt de 330 lliures i de pensió anual 9 lliures 18 sous, pagador a la reverent comunitat de Rector i prèveres de Granollers.

És evident que els Blancafort d'aquesta època no eren pas una excepció en les dificultats econòmiques que patien, tal com hem apuntat abans, una gran majoria de les famílies pageses del seu braç. Tot canvià però, a partir del 1840, quan funden el primer establiment de banys termals "modern" en la casa pairal. En el solar de la casa no hi havia pas aigua termal i per fer-ho aprofiten la facultat, concedida per Esteve Nualard a Joan i Anton Bancafort, pare i fill, de prendre i conduir l'aigua termal sobrerera que els Nualard utilitzaven per a regar, procedent d'unes cases de més amunt de la dels Blancafort, i segons un establiment al seu favor fet per Pau Ros i Vinyes el 1710.

A partir d'aquest moment l'ascensió econòmica i social dels Blancafort és imparable, esdevenint la primera família en importància de la Garriga d'aquell moment. Però això ja és una altra història.

¹⁰ Arxiu de Can Saraueta. Caixa VI. Concòrdies

ANALECTA D'HISTÒRIA GARRIGUENCA

DIRECTOR

Joan Hernandes i Oliveres

CONSELL DE REDACCIÓ

Jaume Oliver i Bruy

Silvia Vilarrasa i Andreu

Ricard Casadesús i Castro

EDITA

CENTRE D'ESTUDIS HISTÒRICS
GARRIGUENC

REDACCIÓ I ADMINISTRACIÓ

Banys, 35-37

telf. 8714970 fax 8716454

08530-LA GARRIGA

IMPRESSIÓ

AQUÍ, LA GARRIGA

Dipòsit legal: B-31461-95

ISSN

Amb la col.laboració del
Departament de Cultura de la Generalitat de
Catalunya.

ANALECTA D'HISTÒRIA GARRIGUENCA
no es responsabilitza necessàriament de l'opinió
que expressin els articles signats.

JOSEP MAURÍ SERRA

Història de La Garriga

I

MCMXLIX

LA HISTÒRIA DE LA GARRIGA de

Josep Maurí Serra

reeditada en fascicles setmanals

Els tres volums més un apèndix amb les
recerques posteriors fetes per altres historiadors

UNA OBRA FONAMENTAL

NO POT FALTAR A CAP LLAR DE LA GARRIGA

SUBSCRIVIU-VOS-HI A LA VOSTRA LLIBRERIA HABITUAL!

És una obra de les **EDICIONS DEL CEHG**